

POLEMIKA

O VREDNOSTI LOGIKE

Polemiziranje se ne bi smelo opirati na logično napačne sklepe. Franc Zadravec pa je zagrešil v drugem (meni posvečenem) delu članka *O razvrednotenju nekaterih vrednot* vsaj dva takšna na glavo postavljena silogizma, ko mi očita trditvi, ki ju nikdar nisem in nikdar ne bi izrekel, ker se nikakor ne ujemata z mojim mišljenjem.

1. Franc Zadravec piše: *Pustimo to argumentacijo in pretehtajmo vrednost teze in kaj nam le-ta dopoveduje! Po njej ne more biti in ni umetniško nobeno literarno delo, ki je po svoji vsebini, miselnosti, čustvovanju in tendenci domoljubno.* — Inkriminirani stavek v mojem članku »Odnos do preteklosti« se pa glasi: *Če slavimo Jurčiča kot literarnega umetnika, s tem le jemljemo cenno tisti slavi, ki mu jo — tisočkrat bolj upravičeno — šele v »drugem planu« pripisujemo: slavi herojskega narodnega buditelja, просветitelja in branilca.* — Če trdim, da je nekdo s a m o domoljubni in narodnoobrambni bojevnik, a ne tudi umetnik, s tem še nikakor nisem dejal (in kdor zna logično misliti, mi tega ne more očitati), da domoljubje umetnost onemogoča. Zadravčeva obtožujoča retorična vprašanja o Dumi, Gorskem vencu itd. so torej povsem odveč. Vem, da so Samogovori, Zimzelen, Partizanska straža, Henrik V., Vojna in mir, itd., itd., velike umetnine in nikakor ne mislim, da bi to bile samo »navkljub« domoljubju, temveč sem prepričan, da so to — vsaj v dokajšnji meri — celo zavoljo te neizločljive sestavine svojih celot.

2. Franc Zadravec piše: *Kakor je razvidno, nas proti del [Grünove] teze prepričuje, da imamo do Cankarja le eno umetniško dejanje — Prešernove Poezije. [...]* Toda ali so umetniški ustvarjalci vsi enako veliki in ali je vse, kar ustvari velik umetnik, nepresegljivo? *Vprašanje, ki ga izsiljuje Grünova teza!* — In proti koncu članka še enkrat, spet v obliki retoričnega vprašanja: *Kdo dvomi danes, da vsi Cankarjevi umetniški spisi niso umetnine par excellence?* — Ne vem pa, kje je razvidna iz mojega članka trditev, da bi bilo vse Prešernovo in Cankarjevo delo umetniško enakomerno in enakovredno. Če o nekom trdim, da je velik ali celo vrhunski umetnik, s tem še nisem dejal, da je v vseh svojih delih popoln, niti ne, da so »vsi veliki umetniki enako veliki« in tudi ne, da so »nepresegljivi«.

*

Mimo teh dveh ugotovitev bi omenil še to: menda je vsakomur jasno, da je izraz »Zupančičev in Cankarjev nastop« samo metonimija (pars pro toto) za vso »moderno«, da torej vključuje tudi Kettejeve in Murnove umetnine. — Nerazumljivo mi je tudi, od kod Zadravec tako trdno ve, da sem vsaj dve tretjini svojih »tez« plagiiral po Kalanu in Bartolu. — Ganljivo pridiganje o »omagovanju v delu« je nepotrebno, ker (vsaj kolikor jaz vem) do danes še nihče, z mano vred, slovenski slavistiki ni očital nedelavnosti; narobe. —

Priznam, da sem zagrešil lapsus, ko v isti sapi s Prešernom nisem imenoval tudi Linhartta. Da cenim »Matička« za enega izmed treh vrhov slovenske dra-

matike, sem že večkrat povedal in napisal. Nastal pa je ta lapsus kratko malo iz osebne poklicne usmerjenosti, zavoljo katere nehote vidim Linharta vselej bolj kot gledališkega in manj kot slovstvenega človeka. To — iz polemične in retorične vneme — zagrešeno površnost naj mi bralci in Franc Zadravec oprostite.

Herbert Grün

ZAHTEVA IN ZGLED

Kadar razmišljam o sodbah, ki zadevajo slovensko literaturo preteklosti in sedanjosti, iščem samo njih utemeljenost ali neutemeljenost glede na element, o katerem so bile izrečene, tedaj stopnjo njih objektivnosti. Čisto nič pa me ne zanima, ali jih je kdo zapisal v retorični in polemični vnemi, ali pa iz znanstvenega nagiba. Ta »pristranost« mi je narekovala tudi analizo Grünove pripombe o delu v sodobni slovenski literarni zgodovini, njegove sodbe o umetniškem v naši literarni preteklosti in določitev njegovega naziranja o domoljubnosti v literaturi. Rezultat tega dela pa se mi je sprevrgel, kakor dokazuje Grün v članku O vrednosti logike, v »vsaj dva na glavo postavljena silogizma«. Ker avtor omenjenega članka ugotavlja, da sem se pregrešil zoper logiko in oprl svojo polemiko »na logično napačne sklepe« in kategorično pribija, da sodb, v katere sem podvomil in jih zavrnil, ni nikdar izrekel, češ da se ne ujemajo z *njegovim mišljenjem*, se čutim upravičenega ponovno soočiti njegove prvotne trditve z mojimi ugovori in značaj njegove zavrnitve le-teh. To pa samo iz razloga, da bo zadoščeno resnici.

Kar človeka posebno preseneti v članku z vzpodbudnim in pedagoškim naslovom — O vrednosti logike —, je površnost avtorjevih ugotovitev na podlagi moje polemike (O razvrednotenju nekaterih vrednot, Naša sodobnost, str. 705 i. d.), površnost, ki logiki ni naklonjena prvina človeškega mišljenja. Ze uvodna misel namreč, po kateri se »polemiziranje ne bi smelo opirati na logično napačne sklepe«, je samo na videz globokoumna, kajti njen stvarni sestav ni logičen. Ne razumem namreč, kakšni so »logično napačni sklepi«. Ali so morebiti dalj od resnice kot samo napačni sklepi in obratno: ali moramo neki pravičen sklep odeti še z adverbialno epitetonezo, z besedo »logično«, da postane pravičen? Prepričan sem, da ne. Menim tudi, da je polemika predvsem takšna zvrst pisanja, ki črpa svojo rast iz napačnih, neobjektivnih sodb in sklepov pisca, ki ga zadeva. S tem seveda ni povedano, da bi ne bilo polemike tudi zoper pravilne sodbe; ali takšno ravnanje ni posebna odlika polemike.

Kot rečeno, je našel Grün v moji polemiki, ki zadeva tudi nekatere njegove nazore v članku Odnos do preteklosti (Nova obzorja, 1954, str. 378 i. d.) »vsaj dva na glavo postavljena silogizma«. Po teoretični logiki je silogizem vsota premise in iz nje izpeljanega sklepa, zaključka. Glede na to je jasno, da sklep ne more biti pravičen, stvaren, objektivni, če je premisa nerealna, pa naj bi bila miselna pot do njega še tako logična. O tem nas dovolj prepričuje vsa idealistična filozofija od Platona dalje. Toda teoretično razglabljanje prepuščam teoretikom logike, sam pa želim pokazati, kakšna je dejanska podoba silogizmov v Grünovem ugovoru in moji polemiki.

Kar sem v članku O razvrednotenju nekaterih vrednot med drugim zavrnil, so naslednje sodbe: »Nedvoumni rezultat te raziskave (Kalanove, Z. F.) bi se